

MAANDBLAD

UITGEGEVEN DOOR HET NATUURHISTORISCH GENOOTSCHAP IN LIMBURG.

ALGEMEENE LEDENVERGADERING
van het Natuurh. Genootschap in Limburg,
op Maandag, 7 Januari a. s., te Maastricht,
in 't Museumgebouw, Looiersgracht,
om HALF TWEE uur.

AGENDA:

1. Opening door den Voorzitter.
2. Notulen der vorige vergadering.
3. Jaarverslag van den Secretaris.
4. " " " Penningmeester.
5. Verslag der Kascommissie.
6. Jaarverslag der Museum-Commissie.
7. " " van den Bibliothecaris.
8. Benoeming van 2 bestuursleden wegens periodiek aftreden van den heer de Gier en het aftreden van den heer Sprenger.
9. Benoeming van 3 leden der Museum-Commissie wegens periodiek aftreden van de H. H. Keuller en Schoth en het aftreden van den heer Sprenger.
10. Benoeming der Commissie belast met het nazien der Bibliotheek.
11. Begroeting 1918.
12. Bepaling Zomervergadering 1918.
13. Mededeelingen van het Bestuur en van de Leden.
14. Rondvraag.

HET BESTUUR:

JOS. CREMERS, President.
Mr. D. FREES, Secretaris.

P.S. De duur der vergadering zal zóódanig geregeld zijn, dat de bezoekers kunnen vertrekken in de richting Sittard—Roermond—Venlo, met den trein van 6.30, en in de richting Heerlen, met den trein van 5.13.

Het Natuurhistorisch Genootschap in 1917.

Aan 't einde van 't jaar gekomen, willen we 'n kort overzicht geven van wat 't Natuurhistorisch Genootschap, gedurende de laatste 12 maanden, beleefde.

En dan moeten we beginnen met te zeggen, dat de treurige tijdsomstandigheden, waarin we leven, ook niet zonder invloed waren op onze Vereeniging.

Niet, alsof 't Genootschap in ledental zou zijn achteruitgegaan.

Gelukkig, neen!

Nieuwe leden toch vulden dadelijk opgevallen plaatsen aan en met genoeg kunnen we constateeren, dat 't Natuurhistorisch Genootschap, wat 't aantal leden betreft, aan de spits staat van de

Limburgsche wetenschappelijke vereenigingen.

Dat aantal toch bedraagt 270.

Maar, wat ons in 1917 mankeerde was: 'n opgewekt vereenigingsleven. De leden hadden mel elkaar te weinig voeling.

Schuld hiervan was de onmogelijkheid om te vergaderen.

Geregelde bijeenkomsten zijn, — we weten 't uit ondervinding — bij uitstek geschikt, om 'n Genootschap te doen bloeien.

Als goede beheerders zullen de Bestuursleden van 't Nat. Hist. Genootschap in Limburg daarom, in den vervolge, aan de mogelijkheid van dergelijke bijeenkomsten al hun aandacht moeten wijden.

En, waar we nu toch aan 't klagen zijn, willen we maar dadelijk laten volgen, dat we, tengevolge van papier- en drukloonduurte, 'n beetje gesukeld hebben mel de uitgave van het Maandblad.

We hebben 't gewone aantal bladzijden ietwat moeten inkrimpen en konden dientengevolge de verschillende nummers niet geregeld laten verschijnen.

Zeër zeker geen ideale toestand.

Ook hierin dient verbetering te komen, verbetering, welke toekomend jaar zeer zeker niet zal uitblijven.

* * *

Naast schaduwzijden mogen we, voor wat 't afgeloopen jaar aangaat, ook meerdere lichtzijden memoreeren.

Die lichtzijden zullen uitkomen in wat thans volgt:

A. PLANTENKUNDE:

EXCURSIES konden niet gehouden worden wegens den slechten treinenloop.

Wanneer we de verlies- en winstbalans opmaken, dan blijkt, dat het jaar 1917, wat de planten betreft, naar de eerste overheilt.

De steen- en bruinkolenontginning heeft vele laagveeplanten te Brunssum deels geheel doen verdwijnen, deels er zóódanig onder huis gehouden, dat slechts enkele exemplaren overbleven.

Van overplanting in 't ons afgestane hoekje te Schinveld kon nog, maar weinig komen, vooral wegens z'n ligging in een „smokkelgebied“.

Om ons „natuurmonument“ daar te bereiken hadden we „passen“ noodig.

Welnu, „passen“ zijn zoo maar niet te hebben en heeft men ze, na heel wat geschrijf en tal van formaliteiten, dan zijn ze meestal maar korten tijd geldig.

Enkele zeldzame planten werden echter veilig ondergebracht.

De mergelontginning heeft gelukkig haar invloed nog niet zoo sterk doen gevoelen als men eerst verwachtte. Maar toch zijn reeds verschillende

botanisch rijke plantenhellingen verdwenen of bedorven.

Dat is o.a. 't geval met den Vleugendaal (bij Bochtoltz); de Studentengrot (bij Geulem); den Daelsberg (bij Benzenrade) en met heel nog wat andere plaatsen.

Toch zijn de allerinteressantste krijtheuvels tot nog toe gespaard gebleven. Dat feit is wel verklaarbaar. 'n Wagon slechte Limburgsche kalk kost maar eventjes 200 gld.! Geen wonder dus dat menig kostbaar orchideetje, 'twelk in deze mangel wil tieren, mocht blijven leven. De grond waarin 't stond vond geen afnemers!

Ook is dit jaar de eenig overgebleven rijke groeiplaats van de elders in Nederland nergens voorkomende *Ranunculus nemorosus* in 't bosch van Watersleij, bij Sittard, geheel verdwenen, doordat van 't bosch weiland gemaakt werd. We hebben er voor gezorgd, dat zeventig flinke exemplaren overgeplant werden in 't bosch daarnaast bij 't klooster. Of ze er zullen groeien moeten we afwachten; o.i. bestaat daarvoor alle kans; immers ze staan daar gans en al in dezelfde omstandigheden als op hare vroegere standplaats.

Vele bosschen moesten hun mooiste en oudste boomen afstaan aan de „kapwoede”; wel zullen vele door nieuwe vervangen worden; maar toch gaat hierdoor op vele plaatsen 't landschapsbeeld verloren; zoo o.a. bij Goedenraad, Ter Worm, waar 't oude eiken en esschen moesten ontgelden; alsook bij Wijnandsrade, waar een prachtige beukentaan onder de bijl gevallen is.

De vorstschade was betrekkelijk gering; haast alle heesters, die daaronder geleden hadden, zijn weer op den wortel uitgelopen; overblijvende en éénjarige planten hebben haast niet geleden.

Alleen de zeldzame Zwartsteeltaren, (*Asplenium adianthum nigrum*) is zoo goed als geheel bevroren; dit is wel een groot verlies; doch laten we afwachten; mogelijk zal ook deze plant zich later weer in meerdere exemplaren vertoonen.

Wat boven van de algemeene excursies gezegd is, geldt ook, zij 't dan in mindere mate, voor de gewone, persoonlijke botanische tochten en uitstapjes der leden van 't Genootschap. De grensgebieden bij Duitschland en België konden nauwelijks worden onderzocht, evenmin de Maasoever; dit alles van wege 't passenstelsel. Verschillende plantenliefhebbers zijn bovendien in militairen dienst in 't Noorden des lands.

Trots al deze wederwaardigheden mogen we toch nog spreken van aanwinsten, óók op plantkundig gebied.

De heer Pagnier te Maasricht vond *Tunica preclifera*, Mantelanjer, en *Helichrysum arenarium*, Stroobloem, in de buurt van Bemelen; verder eene rijke *Atriplex Belladonna*-kolonie bij Epen; (niet op de reeds vroeger bekende plaats).

Rector Bröuns te Bunde ontmoette verschillende kleurvariëteiten en afwijkende vormen van *Succisa pratensis*, Blauwe knoop, van *Linaria vulgaris*, Gele leeuwenvlek, van *Matricaria chamomilla*, Echte kamille, van *Viola canina*, Hondsviooltje en van *Plantago major*, Groote weegbree.

Ook trof hij aan rijpe vruchten van *Vinca minor*, Maagdepalm en *Lysimachia Nummularia*, Penningkruid.

De heer Stessen te Gulpen vond eveneens vele en zeldzame bloemkleurvariëteits van *Centaurea*

rea Jacea, Knoopkruid en *Centaurea scabiosa*, Groot-bloemeentaurie, van *Knautia arvensis*, Knautia of Honingbloem en *Brunela vulgaris*, Brunel, van *Campanula Trachelium*, Ruigklokje en *Carduus nutans*, Knikkende distel, alsmede van *Cichorium Intybus*, Cichorei. Alles in de omgeving van Gulpen.

In 't najaar ontdekte hij nog de zeer zeldzame witbloemige variëteit van *Galeopsis Ladanum*, Raai.

Waar mogelijk, is van al deze variëteiten door hem zaad gewonnen en uitgezaaid; waar de planten niet veilig stonden heeft hij ze naar elders overgeplant.

De heer Rameekers te Bochtoltz vond *Helichrysum viridis*, Wrangwortel. (Zie Maandblad no. 2).

De heer J. Hoeberechts te Bunde trof een witte *Corydalis solida*, Helmbloem aan, bij Terhagen.

De heer A. De Wever was vinder van *Cyperus fuscus*, Bruin cypergras, te Terhagen en Ulestraten, van *Blysmus compressus*, Vlakke bies, te Niethuizen en *Alopecurus fulvus*, Rosse vossenstaart te Schaesberg.

De aanvoerplanten zijn, sedert den oorlog, sterk verminderd; hare hoofdbronnen, de graanmagazijnen hebben weinig of geen Amerikaanse of andere buitenlandsche granen meer betrokken.

Van vreemden plantenaanvoer door het leger, zoo als die thans in 't buitenland werd waargenomen, — „stratiobotanie” — kunnen we gelukkig nog niet bij ons spreken.

DE MUSEUMTUIN werd ook dit jaar weer verrijkt met enkele specifiek Zuid-Limburgsche gewassen, zoodat spoedig, voor zoover de planten gekweekt kunnen worden, de verzameling volledig zal zijn.

Plaatsgebrek belet ons hier die aanwinsten te memoreeren.

Maar we hopen, aan zeer veel bezoekers, 't volgend jaar, als onze tuin in vollen bloei staat, den overgrooten Limburgschen plantenrijkdom te laten kijken. Moge hij er dan niet weinig toe bijdragen om de liefde voor de wilde flora nog te vergrooten.

B. DIERKUNDE.

't Is 'n feit, dat men zich in Limburg veel meer interesseert voor planten dan voor dieren.

De verschillende botanische vondsten, zoo even gememoreerd, bewijzen zulks 'n keer te meer, als we ze leggen naast 't weinige, 'twelk we, in 't afgelopen jaar, op zoölogisch gebied mochten boeken.

Moge 't jongere geslacht, 'twelk zich straks voor de Limburgsche levende natuur zal interesseeren, óók interesse gaan toonen voor de Limburgsche fauna!

Bij den aanvang van 1917 was 't Natuurhist. Museum te Maastricht in 't bezit van twee levende Kleine Hazelmuisen, *Muscardinus avellanae*. Zonder twijfel kon zich, in heel 't land, geen ander Museum op 'n dergelijk bezit beroemen.

Onze twee Kleine Hazelmuisen toch, gevonden in Schinveld en Noorbeek, waren de eenige, tot nog toe met zekerheid, in Nederland gevangen diertjes dezer soort.

Jammer genoeg, zijn ze, in den loop van 't jaar, overleden. Maar de geconserveerde lijkjes zijn er en zullen er blijven om te getuigen van den Limburgschen dierenrijkdom.

Ook de twee Landsalamanders, vondsten,

in Limburg, van Rector Brouns en Rector Cremers, zijn, gestorven, van uit 't terrarium verhuisd naar de afdeling „praeparaten". Tot in de lengte van dagen kunnen ze daar bewijzen, dat de Landsalamander 'n Limburgsch beestje is.

Onze beide Moerasschildpadden, afkomstig van Eijsden en uit de buurt van Kerkrade, bleven in leven.

Al ware er in 't Museum niets anders aanwezig dan zij tweeën, dan zou 'n bezoek daaraan zeer zeker de moeite loonen.

Inlandsche moerasschildpadden toch vindt men oogenblikkelijk alléén en uitsluitend in Maastricht.

Onze ornithologen heeft 't zeker geïnteresseerd, dat op bladzijde 12 van 't Maandblad melding werd gemaakt van 'n broedende Groote lijster te Vielt-Bingelrade, alsmede dat, terzelfder plaatse, 't voorkomen wordt geconstateerd van 't Porcelainhoentje, in de buurt van Weert.

De vondst van witgele- en van witte molken (bldz. 12 en 20) is 'n bewijs, dat „Albinisme", 'twelk al lang bij deze diersoort bekend was, nog immer voorkomt.

Voor al in de medische wereld heeft de aandacht getrokken, wat ons medelid Pater H. Schmitz S. J. publiceerd op bldz. 23 van 't Maandblad, over 't voorkomen in Zuid-Limburg van de Gewone Teek, *Ixodes ricinus*.

Vershillende vangsten door Pater Wilfridus Riswick O. S. B. gedaan van *Dorcasion fuliginator* bewezen, dat deze kever in de buurt van Brunssum geene zeldzaamheid is.

In 1917 werd het Museum verrijkt met:

Zwarte rat, Villapark, 12 Jan. '17: H. De Wever, Maastricht;
Groene Specht, Meersenerheide, 30 Jan. '17: P. Nijst, Brugstraat, Maastricht;
Groene Specht, Margraten, 14 Febr. '17: Lucien Prevoo, Gulpen;
Blauwe Reiger, Severen, Ambij, 9 Febr. '17: Jos. De Wever, Maastricht;
Torenvalk, Meersenerheide, 26 Febr. '17: P. Nijst, Brugstraat, Maastricht;
Hamster, Raath-Bingelrade, 6 Maart '17: Jos. Cremers, Raath;
Groote Trap, Gronsveld, 29 Jan. '17: Aangekocht;
Waterhoentje, Meerssen, 29 Jan. '17: Herman Koch, Maastricht;
Koolmees, Meerssen, 12 Jan. '17: Herman Koch, Maastricht;
Pijlstaardeend, Severen, Ambij, 27 Jan. '17: Burgeineester van Oppen, Maastricht;
Merel, Meerssen, 29 Jan. '17: F. de Macker;
Meerkoet, Severen, Ambij, 31 Jan. '17: H. De Wever;
Merel, Ambij, 15 Jan. '17: A. M. Sprenger, Maastricht;
Kraai, Limmel, 8 Mei '17: G. Regout, Bethlehem, Limmel;
Steenuil, Welterberg, 9 Febr. '17: Th. v. Rummen, Heerlen;
Sperwer, Slavante, 15 April '17: E. Banser, Maastricht;
Groote Hazelmuis, Meersenerheide, 16 Juni '17: P. Nijst, Maastricht;

Vroedmeesterpad (drie ♂), Mheer, 5 Mei '17: Pijpers, Mheer;

Eekhoorns (jong mannetje en wijfje), Canne, 11 Mei '17: Arm. Beckers, l. 'l kanaal, Maastricht;
Tortelduif, Meersenerheide, 15 Mei '17: P. Nijst, Maastricht;

Groote Watersalamander, Mariënwaard, 23 Mei '17: Paul Hollman, Maastricht;

Zwarte rat, Meersenerheide, 2 Juli '17: P. Nijst, Maastricht;

Koekoek, Heer, 18 Juli '17: Aangekocht;

Kerkuil;

Bonte Kraai;

Waterral;

Eekhoorn, Raath, 1 Dec. '17: A. Gielkens, Raath-Bingelrade;

Eekhoorn, 4 Dec. '17: Swart, Maastricht;

Groote lijster, Doenrade, 1 Dec. '17: Swart, Maastricht;

Egel, Raath, 1 Dec. '17: Swart, Maastricht;

Sijsje, 4 Dec. '17: Swart, Maastricht;

Eksters (twee), Raath, 20 Dec. '17: Swart, Maastricht;

Steenuil Raath, 20 Dec. '17: Swart, Maastricht;

Kauw, Raath, 20 Dec. '17: Swart, Maastricht.

Ook de Geologische en Palaentologische afdeling mocht zich verheugen in menige waardevolle aanwinst.

't Zuid-Limburgsche Waterleiding-Comité schonk een aantal grondmonsters, afkomstig van de boringen te Bunde, Geulle en Ifteren.

Van den heer Fr. Straetmans te Linne kregen we 'n reusachtigen slagand van *Elephas primigenius* of *Mammouth*, gevonden bij 't uitbaggeren der Maas aldaar.

Talrijke krijtfossielen uit St. Pieter, Bemelen, Keer, Meerssen, Valkenburg, Geulem, Sibbe, Caberg enz. kwamen binnen en wachten op hunne determinatie, welke, naar we hopen, dezen winter zal plaats vinden.

Aan de verschillende schenkers zeggen we hartgrondigen dank.

Dienzelfden dank brengen we ook aan hen, die in 't afgelopen jaar, onze bibliotheek vergroot hebben.

En dat waren er niet weinigen.

Na verloop van korten tijd zullen we ons noodzaak zien 'n nieuwen Catalogus van de boekerij uit te geven.

De oude toeh bevat op lange na niet al de werken waarover het Genootschap beschikt.

* * *

Alleen ééne zaak, wacht, wat betreft het Museum, op verbetering.

Dat zijn de gebouwen.

Wil de conservator, die dank de Maastrichter gulle tegemoetkoming aan 't Natuurhist.-Genootschap, dezen zomer werd benoemd, niet vrucht kunnen werken, dan moeten deze gebouwen onverwijld hersteld worden.

Welnu, we hebben goeden moed, dat zulks dra gebeuren zal.

Het Maastrichter Gemeentebestuur, we weten 't, is van die noodzakelijkheid overtuigd.

En waar 't den vasten wil heeft om ook, op wetenschappelijk gebied, Maastricht vooruit te helpen, zal 't 'n wetenschappelijke inrichting bij uitstek, als daar is 't Museum, zeer zeker niet langer laten in den desolaten aanblik, waarin 't thans verkeert.